

**Het Verband tussen de Kwaliteit van VVE en Taalvaardigheid in de vroege Kindertijd:
de Rol van Sociaaleconomische Status van Ouders**

Definitieve versie

Master thesis

Universiteit Utrecht

Master programma Clinical Child, Family and Education studies 2020-2021

Naam: Nadia van Kleef

Studentnummer: 5729548

Begeleider: Pauline Slot

Tweede beoordelaar: Lex Wijnroks

Datum: 28-5-2021

Aantal woorden: 4490

Samenvatting

De vroege kindertijd is een kritische periode voor het ontwikkelen van taalvaardigheid. Jonge kinderen waarbij er thuis sprake is van onvoldoende stimulatie op het gebied van taal, kunnen daarom voor- en vroegschoolse educatie volgen. Dit heeft als doel om de taalachterstanden van de kinderen te verkleinen. De huidige studie heeft onderzocht of de educatieve kwaliteit van voor- en vroegschoolse voorzieningen verband houdt met de taalvaardigheid in de vroege kindertijd. Daarnaast is gekeken of de sociaaleconomische status van ouders invloed heeft op dit verband. De onderzoeksgroep bestond uit 113 kinderen van twee tot vier jaar die naar een peuterspeelzaal of kinderdagverblijf gingen, hun ouders en de pedagogisch medewerkers. Er werd verwacht dat de educatieve kwaliteit van voor- en vroegschoolse voorzieningen een voorspeller zou zijn voor de taalvaardigheid. Daarnaast werd verwacht dat de sociaaleconomische status van ouders invloed zou hebben op het verband. Uit de resultaten van het huidige onderzoek blijkt dat er geen significant verband bestaat tussen de educatieve kwaliteit en de taalvaardigheid. Tevens blijkt uit de resultaten dat er geen significant interactie-effect is gevonden voor sociaaleconomische status, wat betekent dat de sociaaleconomische status van ouders het verband niet beïnvloedt. Tot slot worden er suggesties voor vervolgonderzoek besproken.

Sleutelwoorden: vroege kindertijd, educatieve kwaliteit, taalvaardigheid, sociaaleconomische status, voorschool

Abstract

Early childhood is a critical period for developing language skills. Young children with insufficient language stimulation at home can therefore attend early childhood education programs. This aims to reduce the language deficiencies of the children. The current study investigated whether the educational quality of early childhood services is related to language skills in early childhood. In addition, it was examined whether the socio-economic status of parents influences this relationship. The participants were 113 children aged two to four years who attended a preschool or daycare center, their parents and the teachers. The educational quality of early childhood services was expected to be a predictor of language proficiency. In addition, the socio-economic status of parents was expected to influence this association. The results of the current study show that there is no significant relationship between educational quality and language skills. The results also show that no significant interaction effect was found for socio-economic status, which means that the socio-economic status of parents does not influence the association. Finally, suggestions for further research are discussed.

Keywords: early childhood, educational quality, language skills, socio-economic status, preschool

Het Verband tussen de Kwaliteit van VVE en Taalvaardigheid in de vroege Kindertijd: de Rol van Socioeconomische Status van Ouders

De vroege kindertijd is een kritische periode voor het ontwikkelen van taalvaardigheid en wordt in dit onderzoek gedefinieerd als de periode van twee tot vier jaar. Blootstelling aan taal is belangrijk in deze periode en de omgeving van het kind speelt hierbij een belangrijke rol (Walker et al., 2020). Het ontwikkelen van taalvaardigheid is erg belangrijk, want door taal kan een kind met anderen communiceren en dit bepaalt of het kind er klaar voor is om naar school te gaan (Zauche et al., 2017). Bovendien is vroege blootstelling aan taal een voorspeller voor later presteren op school (Dobbs-Oates et al., 2011). Uit onderzoek blijkt dat veel kinderen thuis onvoldoende gestimuleerd worden op het gebied van taal. Deze kinderen kunnen voor- en vroegschoolse educatie (vve) volgen, wat de taalachterstanden van de kinderen beoogt te verkleinen. De kwaliteit van vve speelt hierbij een belangrijke rol (Driessen, 2018). Uit onderzoek blijkt tevens dat kinderen met een lage socioeconomische status (SES) een groot risico lopen op taalachterstanden (Walker et al., 2020). Uit een rapport van Zumbuehl & Dillingh (2020) blijkt dat kinderen van laagopgeleide ouders, ouders met een laag inkomen of een migratie achtergrond vaak al een achterstand hebben voordat ze aan de basisschool beginnen. Deze achterstand halen zij gedurende hun schoolloopbaan meestal niet meer in en kan een levenslange impact hebben (Zumbuehl & Dillingh, 2020). Het huidige onderzoek focust zich op de educatieve kwaliteit van vve en onderzoekt of deze kwaliteit verband houdt met de taalvaardigheid van de kinderen. Daarnaast wordt er onderzocht wat de invloed van SES is op het eerdergenoemde verband.

Taalvaardigheid en SES

Zoals hierboven genoemd, is de ontwikkeling van taalvaardigheid in de vroege kindertijd erg belangrijk. Taalvaardigheid omvat zowel het kunnen produceren van taal (expressieve taal) als het kunnen begrijpen van taal (receptieve taal) (Conti-Ramsden & Durkin, 2012). Een ander aspect van taal is woordenschat. Woordenschat vormt de kern van taalbegrip en de basis voor begrijpend lezen en het verwerven van kennis (Marulis & Neuman, 2010). Wanneer een kind in de eerste levensjaren te weinig wordt blootgesteld aan taal kan dit later zorgen voor problemen. Kinderen met weinig ervaringen op het gebied van taal en geletterdheid kunnen bijvoorbeeld moeite hebben met vloeiend lezen, sociale vaardigheden of het verwerven van inhoudelijke kennis die nodig is voor schoolsucces (Walker et al., 2020). De vroege omgeving van het kind speelt dus een belangrijke rol in de taalontwikkeling. Dit komt overeen met de theorie van Vygotsky, die stelt dat ontwikkeling

plaatsvindt in een sociale context. Deze theorie benadrukt de rol van opvoeders, die de ontwikkeling van het kind naar een hoger niveau kunnen tillen door middel van begeleiding (van Geert, 1998).

Met name kinderen van ouders met een lage SES worden thuis weinig gestimuleerd op het gebied van taal (Driessen, 2018; Walker et al., 2020). SES wordt in dit onderzoek gebaseerd op de twee indicatoren, namelijk opleidingsniveau en thuistaal. Opleidingsniveau heeft invloed op SES en tweetalige kinderen met een allochtone achtergrond leven vaker in gezinnen met een lagere SES (Christensen, 2014; Prevoo et al., 2014). Een lage SES betekent in dit onderzoek dat er thuis een andere taal wordt gesproken dan Nederlands en dat beide ouders laagopgeleid zijn. Kinderen met een lage SES hebben vaak een kleinere woordenschat en presteren op de basisschool vaak minder op het gebied van taal, spel en lezen dan kinderen met een hogere SES. Oorzaken hiervan zijn dat ouders met een lage SES minder tegen hun kind praten en dat wat ze tegen hun kind zeggen minder stimulerend is voor de taalontwikkeling (Walker et al., 2020). Zauche en collega's (2017) concluderen bovendien dat zowel de kwantiteit als de kwaliteit van woorden die in de eerste drie levensjaren tegen een kind worden gesproken, sterke voorspellers zijn voor de taal van een kind. Daarnaast blijkt uit onderzoek van Hart en Risley (1995) dat kinderen met een lage SES ongeveer 30 miljoen woorden minder hoorden in de eerste vier levensjaren (in Leung et al., 2020). Ouders met een hogere SES gebruiken daarentegen langere zinnen en vaker verschillende woorden. Ook lezen deze ouders vaker voor dan laagopgeleide ouders, wat de taalvaardigheid ten goede komt (Hoff, 2013).

Uit onderzoek blijkt bovendien dat de thuistaal een belangrijke voorspeller is voor de taalvaardigheid (Marx & Stanat, 2012). De taalvaardigheid van kinderen met een allochtone taalachtergrond blijft vaak achter bij de taalvaardigheid van kinderen die thuis Nederlands spreken. Dit lijkt te worden verklaard doordat de Nederlandse taalvaardigheid van allochtone ouders minder goed is, waardoor er thuis Nederlands wordt gesproken van mindere kwaliteit (Driessen et al., 2002). Ook uit internationaal onderzoek blijkt dat de taalvaardigheid van kinderen waarvan de thuistaal verschilt met de taal op de opvang, lager is dan die van autochtone kinderen (Hammer et al., 2014).

Kwaliteit Voor- en Vroegschoolse Educatie

Uit onderzoek blijkt dus dat er veel kinderen zijn die te weinig worden blootgesteld aan taal in de thuissituatie (Driessen, 2018). In Nederland en in veel andere landen wordt daarom vve aangeboden. Het beleid in Nederland is gericht op het voorkomen en bestrijden

van onderwijsachterstanden als gevolg van sociale, economische en culturele factoren in de thuisomgeving van kinderen. Om ontbrekende educatieve stimulatie thuis te compenseren, kunnen jonge kinderen tussen de 2,5 en 6 jaar deelnemen aan een educatief programma gericht op ontwikkelingsstimulering. Gemeenten bepalen aan welke criteria moet worden voldaan om deel te kunnen nemen aan vve. Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar het opleidingsniveau en de culturele achtergrond van ouders. Het consultatiebureau zorgt vervolgens voor de indicatiestelling, waarna ouders hun kind kunnen opgeven voor voorschoolse educatie. Vve vindt plaats op kinderopvangcentra en in groep 1 en 2 van de basisschool (NJI, 2020). Vve lijkt positieve effecten te hebben op de taalvaardigheid van kinderen en hierin is de kwaliteit van vve een belangrijke factor. Uit onderzoek van Howes en collega's (2008) blijkt de kwaliteit van vve positief verband te houden met de taalvaardigheid bij kinderen tot en met vier jaar. Ook uit andere onderzoeken blijkt dat kinderen die vve van hoge kwaliteit volgen, betere resultaten laten zien betreft taalvaardigheid dan kinderen die vve volgen van lagere kwaliteit (Burchinal et al., 2000; Sylva et al., 2011). Daarnaast blijkt uit onderzoek dat de effecten van vve sterker zijn voor kinderen uit gezinnen met een lage SES (Schmerse, 2020). Bij het meten van kwaliteit van vve wordt onderscheid gemaakt tussen proceskwaliteit en structurele kwaliteit. Structurele kwaliteit omvat kenmerken van de instelling zoals de omvang, het beleid en de medewerkers. Proceskwaliteit verwijst naar de dagelijkse activiteiten en de directe ervaringen van kinderen in de instelling, zoals interacties met pedagogisch medewerkers en met andere kinderen. Een onderdeel hiervan is de educatieve kwaliteit. Dit omvat het aanbod van spel en gerichte activiteiten die de ontwikkeling bevorderen. In dit onderzoek wordt naar deze kwaliteit gekeken (Howes et al., 2008; Veen et al., 2012).

Uit het rapport van Leseman & Veen (2015) blijkt namelijk dat Nederlandse peuters weinig worden aangemoedigd en begeleid in de ontwikkeling van taalvaardigheden, zoals het aanleren van nieuwe woorden. Activiteiten die hieraan bijdragen zijn bijvoorbeeld voorlezen, het voeren van kringgesprekken of fantasiespel. Op educatieve kwaliteit scoren Nederlandse kinderdagverblijven en peuterspeelzalen gemiddeld. De emotionele kwaliteit is hoger. Dit betekent dat pedagogisch medewerkers minder goed in staat zijn om kinderen te ondersteunen in hun ontwikkeling en om mogelijkheden voor leren te creëren en te benutten, dan om emotionele steun te bieden (Slot et al., 2019). Uit onderzoek van Driessen (2018) blijkt bovendien dat niet met zekerheid kan worden gesteld dat vve effectief is betreft het verkleinen van taalachterstanden. Van Huizen en Plantenga (2018) concluderen in hun meta-analyse

echter dat er onderzoeken zijn waarin vve wel effectief blijkt. De resultaten over de effectiviteit van vve zijn dus niet eenduidig. Omdat daarnaast blijkt dat kinderen met een lage SES en een niet-Nederlandse thuistaal een groot risico lopen op taalachterstanden, is het belangrijk dat de kwaliteit van vve nader wordt onderzocht (Walker et al., 2020).

Huidig Onderzoek en Relevantie

In dit onderzoek wordt onderzocht of er een verband is tussen de educatieve kwaliteit van vve en de taalvaardigheid van kinderen. Daarnaast wordt gekeken wat de invloed van SES is op dit verband. Het onderzoek is in maatschappelijk opzicht van belang. Mogelijk geeft het namelijk meer informatie over of de kwaliteit van vve een belangrijke voorspeller is voor de taalvaardigheid en of dit anders is voor kinderen met een lage SES dan voor kinderen met een hogere SES. De resultaten kunnen bijdragen aan verbetering van en investeringen in de educatieve kwaliteit van vve, wat de taalvaardigheid van de kinderen ten goede kan komen. Het onderzoek is ook wetenschappelijk relevant. Het lijkt er namelijk op dat er in Nederland minder bekend is over de taalvaardigheid van peuters en kleuters dan over die van basisschoolkinderen (Leseman & Veen, 2015). Daarnaast kan nog niet met zekerheid gesteld worden dat vve effectief is betreft het verkleinen van taalachterstanden (Driessen, 2018). Ook stellen Walker en collega's (2020) dat weinig studies kinderen met een lage SES bevatten, terwijl vooral deze groep een groot risico loopt op taalachterstanden. Om die reden zal in het huidige onderzoek SES wel worden gerapporteerd.

Het huidige onderzoek heeft de volgende onderzoeksvraag: 'Wat is het verband tussen de educatieve kwaliteit van vve en de taalvaardigheid van kinderen tijdens voor- en vroegschoolse educatie en wat is de invloed van SES op dit verband?'. Er wordt verwacht dat hoe beter de educatieve kwaliteit is, hoe beter de taalvaardigheid van de kinderen. De verwachting is verder dat wanneer kinderen een lage SES hebben, het verband tussen de educatieve kwaliteit van de vve en de taalvaardigheid sterker is in vergelijking met kinderen met een hogere SES.

Methode

Participanten

Voor dit kwantitatieve cross-sectionele onderzoek is gebruik gemaakt van data verzameld bij 37 peuterspeelzaal- en kinderdagverblijfgroepen. Deze groepen zijn onderdeel van een dieptestudie gekoppeld aan het cohortonderzoek Pre-COOL (Veen et al., 2012). De participanten van het huidige onderzoek betreffen kinderen van twee tot vier jaar ($N = 113$). Van de participanten was 51,8% jongen ($n = 58$) en 48,2% meisje ($n = 54$). De gemiddelde

leeftijd op het moment van de dieptestudie was 37 maanden (zie Tabel 1). De participanten hebben bovendien verschillende sociale en etnische achtergronden. De meerderheid van de participanten (62,8%) was eentalig met Nederlands als thuistaal. Het opleidingsniveau betreft een gemiddelde van beide ouders. Het percentage ouders dat beide lager onderwijs heeft gevolgd, is 18,6%. In 17,4% van de gevallen hadden beide ouders middelbaar beroepsonderwijs gevolgd en in 29,1% van de gevallen waren beide ouders hoog opgeleid.

Procedure

Voor het selecteren van de participanten wordt gebruik gemaakt van een al bestaande dataset die gegevens bevat van het Pre-COOL cohortonderzoek (Veen et al., 2012). Binnen deze dataset worden de gegevens gebruikt over de taalvaardigheid van kinderen die voorschoolse educatie volgen, de SES van ouders en de educatieve kwaliteit van vve. Voor de dataverzameling van de data die in dit onderzoek zijn gebruikt, werden klaslokalen twee keer bezocht tijdens een gewone ochtend, diende de pedagogisch medewerkers en ouders vragenlijsten in te vullen en zijn er observaties uitgevoerd. Dit werd allemaal gedaan door goed getrainde testleiders en observatoren en vond plaats op de peuterspeelzaal of het kinderdagverblijf (Slot et al., 2017).

Meetinstrumenten

Educatieve Kwaliteit. De educatieve kwaliteit is in dit onderzoek gemeten met behulp van het gestandaardiseerde observatie-instrument Classroom Assessment Scoring System (CLASS) – Toddler (La Paro et al., 2009). Met dit instrument kan de interactiekwaliteit tussen pedagogisch medewerkers en kinderen onderling worden gemeten. Er worden observaties gedaan aan de hand van acht dimensies; positieve sfeer, negatieve sfeer, sensitiviteit leidster, rekening houden met kind perspectief, gedragsregulering, faciliteren van leren en ontwikkeling, kwaliteit van feedback en stimuleren van de taalontwikkeling. De educatieve proceskwaliteit is gemeten aan de hand van drie dimensies: faciliteren van leren en ontwikkeling, kwaliteit van feedback en stimuleren van de taalontwikkeling. Faciliteren van leren houdt in hoe goed de leidster activiteiten faciliteert om het leren en ontwikkelen van kinderen te stimuleren; Kwaliteit van feedback beoordeelt de mate waarin de feedback van de leidster het leren bevordert en de participatie van kinderen vergroot; Stimuleren van de taalontwikkeling verwijst naar de mate waarin de leidster het taalgebruik van kinderen bevordert, vormgeeft en aanmoedigt. Elke dimensie werd beoordeeld met een 7-punts Likertschaal (*1 = het gewenste gedrag komt niet/nauwelijks voor, 7 = het gewenste gedrag komt vaak of consistent voor*), waarbij 1 of 2 duidt op interacties van

lage kwaliteit, 3, 4 of 5 op gemiddelde kwaliteit en 6 of 7 op hoge kwaliteit. De CLASS - Toddler is voldoende valide en betrouwbaar gebleken (Slot et al., 2017). De Cronbach's alpha van de items die de educatieve kwaliteit meten was bovendien .90. Dit is een goede interne consistentie, waardoor de items zijn samengevoegd tot één variabele (Field, 2018).

Taalvaardigheid. Voor het meten van de taalvaardigheid is in dit onderzoek gebruik gemaakt van het gestructureerde observatie-instrument Preschool Classroom Behavioral Observation System ([PCBOS], Wijnroks, 2013). Dit instrument is voor een deel gebaseerd op de Individualized Classroom Assessment Scoring System ([inCLASS], Downer et al., 2010) en kan gebruikt worden om de vaardigheden, het gedrag en functioneren van jonge kinderen te observeren in een klassensituatie. In dit onderzoek is gekeken naar het domein taalontwikkeling. Binnen dit domein is gekeken naar de dimensies taalbegrip, taalexpressie, spraakvaardigheid en grammaticaal gebruik. Taalbegrip verwijst naar het begrijpen van gesproken taal en gebaren. Taalexpressie betreft het gebruik van spreektaal als expressiemiddel. Spraakvaardigheid verwijst naar de verstaanbaarheid van de Nederlandse taal en grammaticaal gebruik verwijst naar het correcte gebruik van grammaticale regels zoals meervoudsvervoegingen, verkleinwoorden, telwoorden, of zinvolgorde. Elke dimensie werd gescoord aan de hand van een 7-punts Likertschaal. Hierbij staan de scores 1 en 2 voor een lage kwaliteit, 3, 4 en 5 voor een gemiddelde kwaliteit en 6 en 7 voor een hoge kwaliteit. De score 0 wordt toegekend als het niet mogelijk was om het gedrag te beoordelen (Wijnroks, 2013). Uit onderzoek van Downer en collega's (2010) blijkt dat de inCLASS voldoende valide en betrouwbaar is. Omdat de PCBOS voor een deel is gebaseerd op dit instrument, wordt er betrekking tot de PCBOS in dit onderzoek uitgegaan van een voldoende validiteit en betrouwbaarheid. De Cronbach's alpha van de items die taalvaardigheid meten was bovendien .85, wat kan worden omschreven als een goede interne consistentie. Hierdoor konden de items worden samengevoegd tot één variabele (Field, 2018).

SES. Deze variabele omvat in dit onderzoek het opleidingsniveau van beide ouders en de thuistaal. Deze variabele is gemeten door middel van een schriftelijke oudervragenlijst die ontwikkeld is voor het Pre-cool onderzoek. Deze vragenlijst bevat vragen over het opleidingsniveau van beide ouders en de thuistaal (Veen et al., 2012). De variabele opleidingsniveau bestaat uit vier categorieën, waarbij 1 staat voor lager onderwijs, 2 voor lager beroepsonderwijs, 3 voor middelbaar onderwijs en 4 voor hoger onderwijs. De variabele thuistaal is omgecodeerd en bestaat uit twee categorieën, waarbij 0 staat voor Nederlands als tweede taal en 1 voor Nederlands. Om de variabele SES te creëren, is er per respondent een

somscore gemaakt van opleidingsniveau en thuistaal. Hierdoor ontstond er een nieuwe schaal met scores van 1 tot en met 5. Hoe lager de score, hoe lager het opleidingsniveau van beide ouders en er is dan sprake van een niet-Nederlandse thuistaal. Een lage score duidt dus op meer risico's voor de taalvaardigheid.

Analyses

Om de onderzoeksvraag 'Wat is het verband tussen de educatieve kwaliteit van vve en de taalvaardigheid van kinderen tijdens voor- en vroegschoolse educatie?' te onderzoeken, is een regressieanalyse uitgevoerd. Om de onderzoeksvraag: 'Wat is de invloed van SES op dit verband?' te onderzoeken, is ook een regressieanalyse uitgevoerd. Bij deze analyse werd SES toegevoegd als moderator. Dit is gedaan door middel van de Process macro van Hayes (Hayes, 2017). Er is een interactievariabele gecreëerd, door de variabelen educatieve kwaliteit en SES met elkaar te vermenigvuldigen. Deze interactievariabele is vervolgens meegenomen in de analyse. Op deze manier kon worden onderzocht of het veronderstelde effect van educatieve kwaliteit op taalvaardigheid afhangt van de andere onafhankelijke variabele SES. Bij de analyses werd er gecontroleerd voor leeftijd, geslacht en type instelling.

Resultaten

Data Inspectie

Voorafgaand aan het uitvoeren van de analyses zijn de data geïnspecteerd op uitschieters en missende waarden. Op de variabele totaal spraakvaardigheid kwam één uitschieter voor. Deze is wegens behoud van data niet verwijderd. Uit een Missing Value Analysis bleek daarnaast dat met name de variabelen opleidingsniveau, totaal grammatica en totaal spraakvaardigheid veel missende waarden hadden, namelijk respectievelijk 27 (23,9%), 85 (75,2%) en 30 (26,5%). Omdat er geen duidelijk patroon te zien was in de missende waarden van de items die taalvaardigheid meten en om de steekproefgrootte te behouden, zijn de missende waarden voor deze items geïmputeerd. Dit is gedaan door middel van de techniek Multiple Imputation. De missende waarden van de variabele opleidingsniveau zijn niet geïmputeerd. Deze variabele is namelijk een categorische variabele van ordinaal meetniveau, waardoor er geen gemiddelde kon worden berekend. Daarnaast zijn de missende waarden van deze variabele Missing Not at Random, waardoor imputeren niet mogelijk was ($p = .001$).

Beschrijvende Statistieken

De beschrijvende statistieken van de variabelen zijn voorafgaand aan de analyses opgevraagd en weergegeven in Tabel 1. Daarnaast is de onderlinge samenhang tussen alle

variabelen weergegeven in Tabel 2. Hieruit blijkt dat de controlevariabele leeftijd significant samenhangt met taalvaardigheid. Voor type instelling en geslacht blijkt dit niet het geval.

Tabel 1

Beschrijvende Statistieken van de Onafhankelijke Variabelen, Afhankelijke Variabele en Controlevariabele

Variabelen	<i>N</i>	Min.	Max.	<i>M</i>	<i>SD</i>
Educatieve kwaliteit	98	1	7	3.77	1.37
Taalvaardigheid	113	2	5	3.52	.83
SES	85	1	5	3.72	1.21
Leeftijd*	112	28	45	37.52	3.50

Noot. * in maanden

Tabel 2

Pearson Correlatiecoëfficiënten van alle Variabelen

	1	2	3	4	5	6
1. Educatieve kwaliteit		-.01	.02	-.05	-.11	.06
2. Taalvaardigheid			.38**	.27**	.10	.07
3. SES				-.25*	-.04	.47**
4. Leeftijd					.14	-.32**
5. Geslacht						-.03
6. Type instelling						

Noot. ** $p < .01$, * $p < .05$

Educatieve Kwaliteit en Taalvaardigheid

Voorafgaand aan deze regressieanalyse zijn de assumpties gecontroleerd voor het uitvoeren van een regressie. Aan de assumpties van lineariteit en homoscedasticiteit is voldaan. In de spreidingdiagram kan een rechte lijn worden getrokken door de punten. Daarnaast liggen de punten ongeveer even ver van de regressielijn en in een mooie puntenwolk. Ook kan multicollineariteit worden uitgesloten. Er is sprake van een VIF van lager dan vijf ($VIF = 1.00$) (Field, 2018). Aan de assumptie van normaliteit is ook voldaan. De Z-scores van Skewness en Kurtosis liggen voor beide variabelen tussen de -2 en de 2 en ook uit het histogram bleek de data normaal verdeeld (Allen & Bennett, 2012).

Hierna is de regressieanalyse uitgevoerd. Alvorens dit werd gedaan, zijn de scores van de variabelen gestandaardiseerd door middel van Z-scores. Er is namelijk sprake van verschillende meetschalen en op deze manier konden de analyses zo zuiver mogelijk worden

uitgevoerd. De ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënt (B), de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt (β) en de standaarderror (SE) zijn weergegeven in Tabel 3. De eerste analyse was gericht op het verband tussen de educatieve kwaliteit en taalvaardigheid. Uit de resultaten blijkt dat er geen significant verband bestaat tussen de educatieve kwaliteit en taalvaardigheid. De educatieve kwaliteit verklaart geen significant deel van de variantie in taalvaardigheid, $R^2 = .000$, $F(1, 96) = .01$, $p = .923$. Ook was de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt van de educatieve kwaliteit niet significant ($\beta = -.01$, $p = .923$). Wanneer de controlevariabelen leeftijd, geslacht en type instelling werden toegevoegd, bleek het model wel significant, $R^2 = .107$, $F(4, 91) = 2.71$, $p = .035$.

SES als modererende Variabele

Om te beoordelen of het verband tussen de educatieve kwaliteit en de taalvaardigheid beïnvloed wordt door SES is ook een regressieanalyse uitgevoerd. Hiervoor is de interactievariabele educatieve kwaliteit*SES toegevoegd aan de analyse door middel van de Process macro (Hayes, 2017). Deze interactievariabele is ook weergegeven in Tabel 3. De interactievariabele educatieve kwaliteit*SES is in dit model een voorspeller. Uit de resultaten blijkt dat de verklaarde variantie van het model significant is, $R^2 = .217$, $F(6, 68) = 3.14$, $p = .009$. De variantie van taalvaardigheid wordt voor 21,7% verklaard door de variabelen in het model. Leeftijd en SES hangen significant samen met taalvaardigheid. Het interactie-effect van educatieve kwaliteit en SES op taalvaardigheid is echter niet significant ($p = .958$). SES lijkt hiermee het verband tussen de educatieve kwaliteit en taalvaardigheid niet te veranderen. Dit indiceert dat het effect van de educatieve kwaliteit op taalvaardigheid niet anders is voor kinderen met een lage SES dan voor kinderen met een hoge SES.

Tabel 3

Regressieanalyses met de Variabelen die Taalvaardigheid voorspellen en de Controlevariabelen

Variabelen	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>p</i>
Model 1				
Educatieve kwaliteit	.02	.10	.02	.852
Leeftijd	.10	.03	.32	.003
Geslacht	.13	.20	.07	.505
Type instelling	.37	.21	.19	.077
Model 2				
Educatieve kwaliteit * SES	.01	.10		.958
SES	.43	.12		.001
Leeftijd	.09	.04		.026
Geslacht	.07	.22		.746
Type instelling	.02	.26		.948

Discussie

In het huidige onderzoek is onderzocht of de educatieve kwaliteit van vve samenhangt met de taalvaardigheid in de vroege kindertijd. Daarnaast is er onderzocht of SES invloed heeft op dit verband. Op basis van onderzochte literatuur werd verwacht dat er sprake zou zijn van een verband, namelijk hoe hoger de educatieve kwaliteit, hoe hoger de taalvaardigheid. Er werd tevens verwacht dat SES van invloed zou zijn op dit verband. Het verband tussen de educatieve kwaliteit en de taalvaardigheid zou sterker zijn voor kinderen met een lagere SES.

Uit dit onderzoek blijkt dat er geen significant verband bestaat tussen de educatieve kwaliteit en taalvaardigheid. Wanneer werd gekeken naar de controlevariabele leeftijd van de kinderen, bleek dat deze variabele wel verband hield met taalvaardigheid. Daarnaast is er geen significant verband gevonden tussen SES in interactie met de educatieve kwaliteit en taalvaardigheid. Dit wil zeggen dat de educatieve kwaliteit van vve de taalvaardigheid niet voorspelt en dat SES niet van invloed is op het verband tussen de variabelen. De vooraf opgestelde hypothesen kunnen dus worden verworpen.

Dat er geen significant verband is gevonden tussen de educatieve kwaliteit en taalvaardigheid komt niet overeen met eerder aangehaalde studies waarin dit verband wel is gevonden. De educatieve kwaliteit van de groepen in deze studies varieerde van laag tot hoog en in het huidige onderzoek varieerde deze van laag tot gemiddeld (Burchinal et al., 2000;

Howes et al., 2008; Sylva et al., 2011). Een mogelijke verklaring voor het ontbreken van het verband is dat het huidige onderzoek cross-sectioneel onderzoek betreft, waardoor er slechts één meetmoment is onderzocht. Omdat de taalvaardigheid van kinderen zich door de tijd heen ontwikkelt, is de invloed van educatieve kwaliteit mogelijk pas zichtbaar bij verschillende metingen van taalvaardigheid. Dit wordt bevestigd door het resultaat dat leeftijd samenhangt met taalvaardigheid. Het kan dus zijn dat de educatieve kwaliteit wel een voorspeller is voor de taalontwikkeling, maar niet voor de taalvaardigheid op één bepaald moment (Burchinal et al., 2000). Dit kan echter met het huidige onderzoek niet worden vastgesteld en daardoor dienen de resultaten voorzichtig geïnterpreteerd te worden. Een andere mogelijke verklaring is dat in de eerder aangehaalde literatuur testgegevens worden gebruikt om taalvaardigheid te meten. In het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van de PCBOS en dus van observatiegegevens. De PCBOS meet taalvaardigheid op een andere manier dan de testen van de onderzoeken uit de literatuur, waardoor de manier van meten mogelijk van invloed is geweest op de resultaten. Tot slot hadden de items die taalvaardigheid meten veel missende waarden die vervolgens zijn geïmputeerd. De taalvaardigheid scores waren wellicht anders geweest als de scores niet geschat hoefden te worden, maar bepaald waren aan de hand van de PCBOS.

Ook het ontbreken van het interactie-effect van SES komt niet overeen met de eerder aangehaalde literatuur. Uit onderzoek van Schmerse (2020) blijkt namelijk dat de effecten van voorschoolse educatie op taalvaardigheid sterker zijn voor kinderen uit gezinnen met een lage SES. In het huidige onderzoek blijkt dit niet het geval. Dit kan verklaard worden doordat de data van het huidige onderzoek niet longitudinaal waren, waardoor niet goed bekeken kon worden wat de effecten van vve op de langere termijn zijn voor kinderen met een lage SES. Ook wordt SES in de literatuur op verschillende manieren gedefinieerd en gemeten (Christensen, 2014; Schmerse, 2020; Walker et al., 2020). Dit maakt het lastig om de resultaten van verschillende onderzoeken met elkaar te vergelijken. Daarnaast had de huidige steekproef meer respondenten met een hogere SES dan een lagere SES. De variabele opleidingsniveau had weinig variantie en er was dus sprake van een redelijk selectieve steekproef. Hierdoor is het lastig om een conclusie te trekken over de invloed van SES.

Het huidige onderzoek heeft een aantal beperkingen. Allereerst zijn er weinig significante resultaten naar voren gekomen, wat mogelijk komt door een relatief kleine steekproef met mogelijk een lage power. Daarnaast is er in het huidige onderzoek gebruik gemaakt van de PCBOS, terwijl de validiteit en betrouwbaarheid van dit

onderzoeksinstrument nog onbekend zijn (Wijnroks, 2013). Wellicht is de PCBOS niet valide genoeg om taalvaardigheid te meten. Een andere beperking is dat de variabelen van het huidige onderzoek relatief veel missende waarden hadden. De missende waarden van de items die taalvaardigheid meten zijn bovendien geïmputeerd. Dit zou de resultaten beïnvloed kunnen hebben.

Naast deze beperkingen heeft dit onderzoek ook sterke kanten. Allereerst is er in het onderzoek gebruik gemaakt van belangrijke controlevariabelen. Dit zorgt ervoor dat de resultaten minder op toeval berusten. Daarnaast draagt het huidige onderzoek bij aan de kennis over de effectiviteit van vve. Onderzoeken laten verschillende resultaten zien betreft de effectiviteit en daarom is het belangrijk dat dit onderzocht blijft worden. Ook heeft dit onderzoek kinderen met een lage SES meegenomen. Dit is waardevol, omdat weinig studies kinderen met een lage SES bevatten (Walker et al., 2020).

Al met al blijkt uit het huidige onderzoek dat de educatieve kwaliteit van vve geen voorspeller is voor de taalvaardigheid en dat SES niet van invloed is op het verband tussen de variabelen. Het huidige onderzoek heeft verschillende implicaties. Op basis van de resultaten kan worden gesteld dat het belangrijk is om meer onderzoek te doen naar factoren die een rol spelen in de effectiviteit van vve, voordat er meer geïnvesteerd gaat worden in de educatieve kwaliteit. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek een gemiddelde educatieve kwaliteit. Er is dus nog ruimte voor verbetering en dit kan bereikt worden door bijvoorbeeld de opleiding van de pedagogisch medewerkers te verbeteren (Howes et al., 2014). Tot slot is het belangrijk dat vve toegankelijk is voor zowel kinderen met een lage SES als voor kinderen met een hogere SES, omdat uit het huidige onderzoek niet blijkt dat kinderen met een lage SES er meer van profiteren betreft taalvaardigheid. Voor vervolgonderzoek wordt op basis van de resultaten longitudinaal onderzoek aanbevolen om de effecten van de educatieve kwaliteit van vve op taalvaardigheid beter in kaart te brengen. Daarnaast is het voor vervolgonderzoek belangrijk dat de verdeling van participanten met een hoge SES en lage SES meer in verhouding is, zodat er beter conclusies kunnen worden getrokken over de invloed van SES. Het werven van respondenten met een lage SES is dus van belang. Op deze manier zal de effectiviteit van vve steeds duidelijker worden.

Referenties

- Burchinal, M. R., Roberts, J. E., Riggins, Jr, R., Zeisel, S. A., Neebe, E., & Bryant, D. (2000). Relating quality of center-based child care to early cognitive and language development longitudinally. *Child Development, 71*(2), 339-357. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1111/1467-8624.00149>
- Christensen, D. L., Schieve, L. A., Devine, O., & Drews-Botsch, C. (2014). Socioeconomic status, child enrichment factors, and cognitive performance among preschool-age children: Results from the follow-up of growth and development experiences study. *Research in Developmental Disabilities, 35*(7), 1789-1801. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2014.02.003>
- Conti-Ramsden, G., & Durkin, K. (2012). Language development and assessment in the preschool period. *Neuropsychology Review, 22*(4), 384-401. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1007/s11065-012-9208-z>
- Dobbs-Oates, J., Kaderavek, J. N., Guo, Y., & Justice, L. M. (2011). Effective behavior management in preschool classrooms and children's task orientation: Enhancing emergent literacy and language development. *Early Childhood Research Quarterly, 26*(4), 420-429. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2011.02.003>
- Downer, J. T., Booren, L. M., Lima, O. K., Luckner, A. E., & Pianta, R. C. (2010). The Individualized Classroom Assessment Scoring System (inCLASS): Preliminary reliability and validity of a system for observing preschoolers' competence in classroom interactions. *Early Childhood Research Quarterly, 25*(1), 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2009.08.004>
- Driessen, G. (2018). Early childhood education intervention programs in the Netherlands: Still searching for empirical evidence. *Education Sciences, 8*(1), 1-8. <https://doi.org/10.3390/educsci8010003>

- Driessen, G., van der Slik, F., & de Bot, K. (2002). Home language and language proficiency: A large-scale longitudinal study in Dutch primary schools. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 23(3), 175-194.
<https://doi.org/10.1080/01434630208666464>
- Dunn, M., Dunn, L. M. & Schlichting, L. (2005). Peabody Picture Vocabulary Test-III-NL. Amsterdam: Harcourt Test Publishers
- Field, A. (2018). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. Sage Publications Ltd
- Hammer, C. S., Hoff, E., Uchikoshi, Y., Gillanders, C., Castro, D. C., & Sandilos, L. E. (2014). The language and literacy development of young dual language learners: A critical review. *Early Childhood Research Quarterly*, 29(4), 715-733.
<https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2014.05.008>
- Hayes, A. F. (2017). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis, Second Edition: A Regression-Based Approach*. Guilford Publications.
verkregen via
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/uunl/detail.action?docID=5109647>
- Hoff, E. (2013). Interpreting the early language trajectories of children from low-SES and language minority homes: Implications for closing achievement gaps. *Developmental Psychology*, 49(1), 4-14. <https://doi.org/10.1037/a0027238>
- Howes, C., Burchinal, M., Pianta, R., Bryant, D., Early, D., Clifford, R., & Barbarin, O. (2008). Ready to learn? Children's pre-academic achievement in pre-kindergarten programs. *Early Childhood Research Quarterly*, 23(1), 27-50.
<https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2007.05.002>
- Leseman, P., & Veen, A. (2015). *Pre-COOL cohortonderzoek*. Resultaten over de voorschoolse periode. Kohnstamm Instituut. Verkregen via

<https://kohnstamminstituut.nl/wp-content/uploads/2019/08/932-Pre-COOL-cohortonderzoek.-Resultaten-over-de-voorschoolse-periode.pdf>

- Leung, C. Y., Hernandez, M. W., & Suskind, D. L. (2020). Enriching home language environment among families from low-SES backgrounds: A randomized controlled trial of a home visiting curriculum. *Early Childhood Research Quarterly*, 50, 24-35. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2018.12.005>
- Marulis, L. M., & Neuman, S. B. (2010). The effects of vocabulary intervention on young children's word learning: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 80(3), 300-335. <https://doi.org/10.3102/0034654310377087>
- Marx, A. E., & Stanat, P. (2012). Reading comprehension of immigrant students in Germany: Research evidence on determinants and target points for intervention. *Reading and Writing*, 25(8), 1929-1945. <https://doi.org/10.1007/s11145-011-9307-x>
- Nederlands Jeugd Instituut (2020). Wat is voor- en voerschoolse educatie? Verkregen via [https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Voor-en-voerschoolse-educatie-\(vve\)](https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Voor-en-voerschoolse-educatie-(vve))
- Paro, K. M. L., Hamre, B. K., Locasale-Crouch, J., Pianta, R. C., Bryant, D., Early, D., Clifford, R., Barbarin, O., Howes, C., & Burchinal, M. (2009). Quality in kindergarten classrooms: Observational evidence for the need to increase children's learning opportunities in early education classrooms. *Early Education and Development*, 20(4), 657-692. <https://doi.org/10.1080/10409280802541965>
- Prevoo, M. J., Malda, M., Mesman, J., Emmen, R. A., Yeniad, N., Van IJzendoorn, M. H., & Linting, M. (2014). Predicting ethnic minority children's vocabulary from socioeconomic status, home language and reading input: Different pathways for host and ethnic language. *Journal of Child Language*, 41, 963-984. Verkregen via <https://hdl.handle.net/1887/29753>

- Schmerse, D. (2020). Preschool quality effects on learning behavior and later achievement in Germany: Moderation by socioeconomic status. *Child Development, 91*(6), 2237-2254. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1111/cdev.13357>
- Slot, P. L., Boom, J., Verhagen, J., & Leseman, P. P. M. (2017). Measurement properties of the CLASS Toddler in ECEC in The Netherlands. *Journal of Applied Developmental Psychology, 48*, 79-91. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.11.008>
- Slot, P., Jepma, I., Muller, P., Romijn, B., Bekkering, C., & Leseman, P. (2019). *Ontwikkelingen in de kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang*. Verkregen via https://monitorlkk.nl/pathtoimg.php?id=3515&image=rapport_final_lkk_gecombineerde_metingen_2017_2019_def_002.pdf
- Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., & Taggart, B. (2011). Pre-school quality and educational outcomes at age 11: Low quality has little benefit. *Journal of Early Childhood Research, 9*, 109-124. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1177/1476718X10387900>
- Van Geert, P. (1998). A dynamic systems model of basic developmental mechanisms: Piaget, Vygotsky, and beyond. *Psychological Review, 105*(4), 634-677. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.105.4.634-677>
- Van Huizen, T., & Plantenga, J. (2018). Do children benefit from universal early childhood education and care? A meta-analysis of evidence from natural experiments. *Economics of Education Review, 66*, 206-222. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2018.08.001>
- Veen, A., Veen, I., Heurter, A., Ledoux, G., Mulder, L., Paas, T., Leseman, P., Mulder, H., Verhagen, J., & Slot, P. (2012). *Pre-COOL cohortonderzoek*. Technisch rapport tweejarigencohort, eerste meting 2010-2011. Verkregen via https://precool.kohnstammstituut.nl/pdf/kohnstamm_877.pdf

- Walker, D., Sepulveda, S. J., Hoff, E., Rowe, M. L., Schwartz, I. S., Dale, P. S., Peterson, C. A., Diamond, K., Goldin-Meadow, S., Levine, S. C., Horm, D. M., Bigelow, K. M., & Wasik, B. H. (2020). Language intervention research in early childhood care and education: A systematic survey of the literature. *Early Childhood Research Quarterly, 50*, 68-85. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2019.02.010>
- Wijnroks, L. (2013). *Preschool Classroom Behavioral Observation system (PCBOS)*. Voorlopige handleiding. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Zauche, L. H., Mahoney, A. E. D., Thul, T. A., Zauche, M. S., Weldon, A. B., & Stapel-Wax, J. L. (2017). The power of language nutrition for children's brain development, health, and future academic achievement. *Journal of Pediatric Health Care, 31*(4), 493-503. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2017.01.007>
- Zumbuehl, M., & Dillingh, R. (2020). *Ongelijkheid van het jonge kind*. Centraal Planbureau. Verkregen via <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-Ongelijkheid-van-het-jonge-kind.pdf>